

dr hab. Marek Delong, prof. PRz
Politechnika Rzeszowska im. I. Łukasiewicza
Wydział Zarządzania
Katedra Nauk Humanistycznych i Społecznych

Rzeszów, 13 czerwca 2024 r.

**Recenzja rozprawy doktorskiej autorstwa
mgra Piotra Budzynia**

***Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej w programach politycznych partii
rządzących w latach 2004-2019***

**przygotowanej pod kierunkiem naukowym promotora
dra hab. Andrzeja Zapałowskiego, prof. UR**

1. Wybór tematu i tytuł rozprawy

Zgodnie z uchwałą Rady Naukowej Kolegium Nauk Społecznych Uniwersytetu Rzeszowskiego z dnia 17 kwietnia 2024 r., przedkładam recenzję dysertacji doktorskiej mgra Piotra Budzynia, *Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej w programach politycznych partii rządzących w latach 2004-2019*, przygotowanej pod kierunkiem naukowym promotora dra hab. Andrzeja Zapałowskiego, prof. UR.

Jej Autor podjął badania interdyscyplinarne nad Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej, które usytuował w obszarze dwóch dyscyplin naukowych: nauk o polityce i administracji oraz nauk o bezpieczeństwie. Zastosowane podejście badawcze charakteryzuje się umieszczeniem badań w warstwie deklaratywnej ze szczególnym uwzględnieniem ich realnego obrazu i ekspresji ich skutków w sferze militarnej państwa. Scharakteryzował również zmiany perspektywy politycznej oraz jej następstwa dla Sił Zbrojnych RP (s. 7).

Podjęcie wysiłku badawczego nad miejscem Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej w programach rządzących partii politycznych należy uznać za uzasadnione, zaś samą problematykę badawczą za istotną z punktu widzenia nauki i praktyki, jednak Autor nie zadał sobie trudu przedstawienia wyczerpującego uzasadnienia wyboru tematu i oceny znaczenia swoich badań.

Tematykę badawczą uznał za istotną z perspektywy charakterystyki i procesu kształtowania założeń polityki dotyczącej obronności państwa oraz funkcjonowania Sił

Zbrojnych RP. Zaznaczył, że każda formacja polityczna ma inną perspektywę funkcjonowania Sił Zbrojnych RP, prezentując własny pogląd na tak istotną kwestię. Z kolei częste zmiany wpływają na postrzeganie formacji, w szczególności w kwestii polityki kadrowej oraz transformacji i modernizacji uzbrojenia. Podkreślił też znaczenie sytuacji międzynarodowej, a przede wszystkim utworzenia i utrzymywania kontyngentów misji poza granicami państwa oraz wojny na Ukrainie, w kontekście zabezpieczenia wschodniej flanki NATO.

Tematyka recenzowanej rozprawy doktorskiej została dobrana właściwie, a sam wybór dobrze wpisuje się w aktualne tendencje badawcze stanowiąc uzupełnienie szerszego zagadnienia funkcjonowania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej jako jednego z elementów systemu bezpieczeństwa narodowego Polski.

Wybór cezury czasowej miał na celu przedstawienie założeń programowych czterech koalicji rządzących i stopnia ich realizacji względem funkcjonowania Sił Zbrojnych RP. Rok 2004 został wybrany z uwagi na wejście Polski w struktury Unii Europejskiej i konieczności dostosowania prawa krajowego do wymogów unijnych. Z kolei rok 2019 Doktorant wybrał jako graniczny z punktu widzenia prowadzonych badań z uwagi na rozpoczęcie szeroko pojętych przemian strukturalnych w Siłach Zbrojnych RP.

Uważam, że ramy analizy rozprawy zostały zakreślone prawidłowo, a przyjęta cezura czasowa pracy jest należycie wyjaśniona i uzasadniona. Zgadzam się z Doktorantem, że tematyka badawcza podjęta w opracowaniu jest istotna z perspektywy charakterystyki i procesu kształtowania założeń polityki dotyczącej obronności państwa oraz funkcjonowania Sił Zbrojnych RP (s. 8).

Generalnie, istotną zaletą recenzowanej rozprawy jest analiza programów politycznych ugrupowań rządzących w latach 2004-2019, dotyczących polityki bezpieczeństwa Polski, określenie ich realnego wpływu na Siły Zbrojne RP oraz skuteczne uzupełnienie luki w literaturze naukowej i uporządkowanie wiedzy teoretycznej w tym zakresie.

2. Ocena metodologiczna i merytoryczna.

Autor rozprawy sformułował dwie hipotezy badawcze:

1. Zmiany dokonywane w odniesieniu do Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej związane są w znacznym stopniu z realizacją programów politycznych zmieniających się u władzy ugrupowań politycznych.
2. Wpływ na tworzone programy w odniesieniu do Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej mają uwarunkowania historyczne, społeczno-kulturowe (ideologiczne), gospodarcze, a także zmiany zachodzące w środowisku międzynarodowym.

Pierwszą hipotezę badawczą ograniczył do oczywistego założenia, że kierunek zmian w Siłach Zbrojnych RP ma swoje podstawy w programach partii rządzących. W drugiej założył, że programy partyjne są zdeterminowane różnego rodzaju uwarunkowaniami i zmiennością środowiska międzynarodowego. Dokonał przy tym pewnych uproszczeń świadczących niestety o rezygnacji z pogłębionej refleksji naukowej.

Weryfikacji hipotez miały służyć odpowiedzi na 5 pytań badawczych:

1. Jaką rolę odgrywały uwarunkowania krajowe i międzynarodowe w kształtowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej?

2. Jak ewoluował zakres funkcji Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w kwestiach formalno-prawnych w okresie badawczym?

3. Jakie można wyróżnić elementy programów politycznych w badanym okresie wpływające na Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej?

4. Jakie można wyróżnić elementy programów politycznych sfery militarnej w badanym okresie dotyczące Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, które weszły w życie?

5. Jakie wyzwania stoją przed Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej w perspektywie wyzwań polityki bezpieczeństwa państwa w odniesieniu do destabilizacji ładu międzynarodowego?

Do rozwiązania problemów badawczych i sprawdzenia hipotez Doktorant wykorzystał jedynie dwie metody badawcze: metodę analizy dokumentów zastanych i metodę analizy dyskursu. Ta ostatnia miała umożliwić zrozumienie wydarzeń sceny politycznej na przestrzeni lat, debat sejmowych, interpretacji wydarzeń i komentarzy ekspertów w zakresie wymiaru militarnego oraz sposobu ustalenia możliwości oddziaływania na formowanie rzeczywistości społecznej.

Wyłożona przez Autora metodologia badań (aczkolwiek wyraźnie powierzchowna) umożliwiła realizację założeń badawczych, więc przedstawione hipotezy i metody oceniam pozytywnie.

Bibliografia recenzowanej rozprawy liczy 25 stron (s. 182-206). Składa się z aktów prawnych i dokumentów strategicznych (74 pozycje); monografii i artykułów naukowych (184 pozycje) oraz źródeł internetowych (104 pozycje). Pomijając drobne błędy edytorskie, bibliografia została sporządzona właściwie. Jej dobór również należy uznać za poprawny i uzasadniony.

Struktura recenzowanej rozprawy odpowiada jej tytułowi. Dysertacja ma objętość 209 stron. Składa się ze wstępu (s. 4-11), sześciu rozdziałów merytorycznych (s. 12-176),

zakończenia (s. 177-181), bibliografii (s. 182-206) oraz wykazów: rysunków, wykresów i tabeli (s. 207-209).

Wstęp liczy osiem stron (4-11), zawiera poprawną charakterystykę problemu, założeń i metod badawczych. Brakuje jednak wyraźnego wskazania, na czym polega wkład wyników przeprowadzonych badań w rozwój dyscypliny naukowej, w której Autor ubiega się o nadanie stopnia naukowego. Niewytłumaczalnym – moim zdaniem – uchybieniem jest zupełny brak opisu struktury pracy i zawartości poszczególnych rozdziałów we wstępie bądź w rozdziale badawczym, którego w rozprawie nie ma.

W rozdziale pierwszym Autor przedstawił podstawowe terminy oraz uwarunkowania bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego Polski; w drugim skoncentrował się na właściwościach Sił Zbrojnych RP z punktu widzenia bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego; w rozdziale trzecim określił rozwój sektora militarnego w kontekście oddziaływania wymiaru krajowego i międzynarodowego na Siły Zbrojne RP; w czwartym przedstawił postulaty ugrupowań rządzących ze szczególnym uwzględnieniem sfery bezpieczeństwa militarnego; piąty z kolei stanowi analizę tych postulatów ugrupowań rządzących, które weszły w życie; ostatni, szósty rozdział rozprawy, zawiera analizę rozwoju Sił Zbrojnych RP w wymiarze legislacyjnym, strukturalnym i sprzętowym.

Struktura pracy nie do końca odpowiada wymaganiom stawianym rozprawom doktorskim. Wprawdzie poszczególne rozdziały zachowują właściwe proporcje, jednak pewien niedosyt powoduje brak wyłożenia przez Autora założeń badawczych i metodologii badań w odrębnym rozdziale, co jest uzasadnione i pożądane w pracy będącej podstawą ubiegania się o uzyskanie stopnia naukowego doktora. Nie mam zastrzeżeń do metodyki badawczej i oceniam ją pozytywnie, jednak trudno oprzeć się wrażeniu, że przedstawiając stan badań i literatury przedmiotu oraz podejmując próbę określenia znaczenia swoich badań, Doktorant przyjął podejście minimalistyczne, o czym wspomniałem już w punkcie dotyczącym wyboru tematu i tytułu rozprawy.

Spis treści jest czytelny i poprawny. Przyjęty przez Doktoranta podział treści systematyzuje kolejność poszczególnych rozważań oraz ułatwia przechodzenie w toku lektury od treści ogólnych do bardziej szczegółowych. Uważam, że zastosowanie wprowadzeń i podsumowań we wszystkich rozdziałach nadałoby pracy atrakcyjności i ułatwiło zapoznanie się z treścią. Mimo to strukturę recenzowanej rozprawy można uznać za prawidłową i odzwierciedlającą najważniejsze zagadnienia omawianej problematyki.

Zawarte w recenzowanej rozprawie rozważania dowodzą, że Autor jest znawcą analizowanej problematyki i praktykiem. Lektura rozprawy pokazuje, że założony cel został

osiągnięty, mimo że przeprowadzone badania nie przysporzyły jej dogłębnej analizy i wartościowej refleksji naukowej ze względu na widoczną już we wstępie powierzchowność ujęcia. Generalnie, praca doktorska mgra Piotra Budzynia stanowi trafny opis i analizę roli i miejsca Sił Zbrojnych RP w programach partii rządzących w latach 2004-2019.

Konkludując, mimo wskazanych uwag i sugestii, nie wnoszę innych zastrzeżeń dotyczących toku badań przeprowadzonych przez Doktoranta. Stwierdzam przy tym, że recenzowana rozprawa jest poprawna pod względem merytorycznym i metodologicznym.

3. Ocena formalnej strony rozprawy

Narracja w pracy jest nieco chaotyczna, w tekście występują nieliczne błędy językowe, a sam język jest mało komunikatywny. Zdarzają się też błędy w pisowni małą i dużą literą oraz błędy interpunkcyjne.

Doktorant należycie opanował techniki pisania pracy naukowej. Nie mam zastrzeżeń do warsztatu zaprezentowanego w spisie treści i odsyłaczach. Przypisy są dobrze skonstruowane, zawierają odniesienia do relewantnych dokumentów i literatury. Praca jest nimi obficie opatrzona, same odwołania są właściwie dobrane, a przywoływane stanowiska rzetelnie przedstawione. Źródła zostały wykorzystane z zachowaniem poprawności metodologicznej. Autor właściwie posługuje się terminologią stosowaną w ramach dyscypliny nauki o polityce i administracji. Swobodnie porusza się w literaturze przedmiotu. Chętnie zajmuje własne stanowisko i zdecydowanie wyraża własne poglądy, chociaż można mieć w wielu miejscach sporo zastrzeżeń do sposobu i jakości argumentacji.

4. Problemy do wyjaśnienia

- Zmiany w systemie dowodzenia i kierowania Siłami Zbrojnymi RP w omawianym okresie i obecny prezydencki projekt reformy systemu kierowania bezpieczeństwem państwa,
- Polska kultura strategiczna,
- Bezpieczeństwo i obronność w kampanii wyborczej poprzedzającej wybory parlamentarne z 2023 roku.

5. Konkluzja końcowa i ocena końcowa

Mimo zgłoszonych zastrzeżeń i uwag zawartych w niniejszej recenzji uważam, że rozprawa doktorska autorstwa Piotra Budzynia, *Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej w programach politycznych partii rządzących w latach 2004-2019* spełnia wymagania

określone w art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t. j.: Dz.U. z 2017 roku, poz. 1789, ze zmianami, w związku z art. 179 Ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie i nauce – Dz.U. z 2018 roku, poz. 1669), tj.:

- stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego,
- wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Doktoranta w dyscyplinie nauki o polityce i administracji,
- potwierdza umiejętność Doktoranta w zakresie samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

W związku z powyższym jako recenzent niniejszej pracy, wnioskuję o dopuszczenie jej do dalszych etapów postępowania doktorskiego.

Mark Deby